

ارزیابی سطح اعتماد اجتماعی در میان دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاههای کشور
(نمونه موردی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران)

دکتر حمید رضا آراسته^۱، هادی رزقی شیرسوار^۲

چکیده

محور اساسی و تکیه گاه روابط اجتماعی بطور عام و در سازمان ها بطور خاص «اعتماد» است. نقش اعتماد در روابط گروه های کوچک با بزرگ متفاوت است. اعتماد باعث می شود که افراد در روابط اجتماعی خود با دیگران هر گونه بدگمانی را کنار گذاشته و روابط صمیمانه ای را برقرار کنند، که بدون اعتماد چنین روابطی شکل نمی گیرد. برعکس بی اعتمادی باعث سوء ظن نسبت به دیگران و ضعف اعتماد به نفس در افراد می شود و نتیجه این بی اعتمادی اختلال در روابط و عدم شکل گیری همکاری های جمعی است. در گروه های ثانویه و نیمه رسمی نیز هر چه اعتماد بیشتر باشد، افراد به طور موثرتری با همدیگر ارتباط برقرار کرده و همکاری بهتر و پایدارتری را با همدیگر خواهند داشت.

با توجه به اهمیت موضوع این مقاله به تبیین و شناسایی سطح اعتماد اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۱۳۸۸ می باشند پرداخته است. تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش از نوع همبستگی می باشد نمونه آماری مطابق ضوابط نمونه گیری بر اساس جدول مورگان حداقل ۲۶۴ نفر می باشد که جهت افزایش سطح اطمینان نمونه مورد تحقیق به ۳۷۱ نفر ارتقاء یافت.

نتایج تحقیق نشان داد سطح مولفه های سهیم شدن، حسن ظن و همکاری در میان دانشجویان ضعیف و سطح مولفه های صراحت، دموکراتیک بودن، روابط چهره به چهره، صداقت، دگر خواهی، پاسخگویی و مسؤلیت و شفافیت در عملکرد در حد مطلوب ارزیابی شده است.

واژگان کلیدی: اعتماد، اعتماد اجتماعی، دانشجویان، دانشگاه آزاد اسلامی

^۱ - دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت معلم تهران.

^۲ - عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار (نویسنده عهده دار مکاتبات)

مقدمه

نظریه های اعتماد در حوزه های مختلف مطرح شده اند. از مهمترین آن ها می توان به حوزه روان شناسی و روان شناسی اجتماعی با تاکید بر احساسات و عواطف و ارزش های فردی، و حوزه جامعه شناسی به تاکید بر ویژگی جمعی اعتماد در روابط اجتماعی اشاره کرد. اعتماد مفهوم کانونی نظریات کلاسیک جامعه شناسان و نیز محور تئوری های نوین سرمایه اجتماعی و زمینه تعاملات و روابط اجتماعی است. مفهوم اعتماد در دیدگاه صاحب نظران جامعه شناسی جایگاه ویژه ای دارد. اعتماد را می توان مهمترین مسئله پارادیم نظم و محور تفکرات جامعه شناسانی نظیر دور کیم و تونیس قلمداد کرد. در عین حال اعتماد بستر تعاملات و روابط اجتماعی و کانون مفهوم سرمایه اجتماعی است. «با این حال شواهد بسیاری دلالت بر کاهش اعتماد اجتماعی در تمام ابعاد و سوگیری عاطفی و خاص گرا در روابط کنشگران در تمام سطوح در ایران دارد. لذا اعتماد را می توان موضوع کانونی و تاثیر گذار بر سایر مسایل جامعه شناسی معاصر کشور قلمداد کرد.»

اعتماد کارکردهای قابل درک زیادی دارد. از همه مهمتر کارکرد اعتماد در افزایش قابلیت اعتماد است که خود ممکن است سود زیادی را در تعاملات آینده به بار آورد (حکومت دوباره انتخاب شود، از مغازه دوباره بازدید شود، بانک سپرده های بیشتری دریافت کند و دوست رازهای بیشتری بازگو کند)، از سوی دیگر خیانت در امانت (اعتماد) اگرچه ممکن است منافع کوتاه مدتی داشته باشد اما ویرانگر قابلیت اعتماد فرد در آینده می باشد و شانس سود بری آینده را به روی وی می بندد و عموماً کژکارکردی است.

کارکردهای اعتماد برای اجتماعات گسترده تر که شامل گروه ها، انجمن ها، سازمان ها می شوند به موارد زیر تاکید شده است:

الف) مردم آویزی، مشارکت با دیگران در اشکال مختلف انجمنی مورد تشویق قرار گرفته و در نتیجه شبکه حلقه های بین فردی غنی تر شده و حوزه های تعاملی گسترده تر می شود و صمیمیت بیشتری برای برخورد ما بین افراد به دست می آید.

ب) اعتماد به ارتباطات سرعت می بخشد و علایم انکار تکثرگرایی را از بین می برد که مانع کار جمعی می باشند.

ج) اعتماد ظرفیت تحمل و پذیرش غریبه ها و شناخت مشروعیت تفاوت های فرهنگی سیاسی را افزایش می دهد.

ارزیابی سطح اعتماد اجتماعی در میان دانشجویان مشغول به تحصیل.....۱۰۵

د) فرهنگ اعتماد، پیوستگی فرد به اجتماع را قوی تر می کند و به پیدایی احساس هویت کمک کرده و سبب انسجام گروهی می شود.

ه) زمانی که فرهنگ اعتماد وجود دارد هزینه های مبادلاتی به صورت معنی دار پایین آمده و شانس همکاری افزایش می یابد .

ابعاد اعتماد

ز تومکا برای تکمیل مفهوم پردازی اعتماد، به تعیین پایگاه هستی شناختی مقوله اعتماد می پردازد و این سوال را مطرح می کند که واقعا شرط بندی های اعتماد در چه جاها و چه حوزه ای از واقعیت قرار می گیرند؟ و سه پاسخ ممکن برای این سوال مطرح می کند که به نظر او این سه جواب نه تنها متضاد هم نیستند بلکه متمم همدیگرند، و با افزودن به همدیگر پایگاه سه بعدی و پیچیده از اعتماد را تشکیل می دهند (اسلوین، ۱۳۸۰).

اعتماد به عنوان نوعی رابطه

اولین پاسخ به این سوال از نظر ز تومکا چنین است که اعتماد یک نوع، رابطه ای کیفی است. اعتماد با آن که به طور اولیه یک انتظار و تعهد یک طرفه است، که همیشه در یک رابطه حاصل می شود، آن زمان که کنش اعتماد کردن، برانگیزنده تقابل به مثل است، اعتماد مبادله ای مستقیم است؛ یعنی اینکه در برگشت دادن اعتماد دو جانبه، اعتماد حاصل می شود اما مبادله غیر مستقیم اعتماد زمانی است که، اعتماد یک جهت گیری انجام پذیرفته نسبت به دیگرانی است که که کنش های آنان برای اعتماد کننده مهم هستند. اما این دیگران آگاهی خاصی از اعتماد و اعتماد کننده ندارند و فقط پاسخ ناغافل است که فقط از طریق کنش هایی انجام می پذیرد که انتظارات اعتماد شونده به وسیله برآورده شدن نیازها و یا نایل شدن به اهداف خود برآورده شود (عباس زاده، ۱۳۸۴).

اعتماد و همکاری

همکاری زمانی اتفاق می افتد که افراد در کنش با همدیگر به صورت جمعی، هدف مشترکی داشته باشند که به تنهایی و انفرادی به آن نمی توانند دسترسی پیدا کنند. در چنین شرایطی موفقیت هر فردی به کنش های انجام یافته توسط دیگران وابسته است، و این امر به طور معنی داری، عدم قطعیت و مخاطره را افزایش می دهد. بنابراین اعتماد پیش شرطی برای همکاری بوده و نیز محصولی از یک همکاری موفقیت آمیز می باشد. پس می توان گفت اعتماد محور اصلی همکاری است و یا به بیانی اعتماد اساس عاطفی برای همکاری است. به همان صورتی که اعتماد

اساس همکاری است، بی‌اعتمادی از بین برنده همکاری است، اگر بی‌اعتمادی کامل باشد همکاری در بین عاملان آزاد شکست می‌خورد (Adler&Seok-woo, 2002).

در زیر و بم این اعتماد متقابل بین فردی متقاطع، نوعی اعتماد عمومی هم وجود دارد که به وسیله هر یک از افراد در گروه همکاری کننده وجود دارد. بدین خاطر که موفقیت هر کدام از افراد به کمک همه وابسته است (امیر کافی، ۱۳۸۰).

اعتماد به عنوان یک ویژگی شخصیتی

انگیزه اولیه اعتماد ممکن است خاص یا عام باشد؛ اعتماد ممکن است به طبقه خاصی از افراد نسبت داده شود، یا دربرگیرنده همه افراد باشد. در موارد بعدی، اغلب مربوط به جهت‌گیری‌های عمومی، بخشی شده نسبت به جهان از قبیل خوش بینی، گشاده رویی، فعال‌گرایی، جهت‌گیری نسبت به آینده، انگیزشی پیشرفت و از این قبیل بوده باشد (Cohen and Prusak, 2001).

اعتماد به عنوان قاعده فرهنگی

به نظر زتومکا نسخه اولیه رهیافت انتخاب عقلایی، به محیطی که قواعد هنجاری افراد را به اعتماد کردن تشویق، یا برحذر می‌دارد، توجه نمی‌کند؛ یعنی تصمیم به اعتماد کردن یا بی‌اعتمادی در متن فرهنگی و از قبل موجود گرفته می‌شود. اگر قواعد اعتماد کردن به وسیله یک اجتماع شکل بگیرد و به عنوان واقعیتی بدیهی و خارجی توسط هر یک از اعضا پذیرفته شود، در آن صورت فشار اجبار آور و قدرتمندی، کنش‌های واقعی مبتنی بر اعتماد یا بی‌اعتمادی را تحت تاثیر قرار خواهد داد (Putnam, 2000).

علائم اعتماد

زتومکا بر مبنای ابعاد سه‌گانه اعتماد، سه نوع علامت را برای اعتماد مطرح می‌کند: به نظر او اعتماد به عنوان یک رابطه، اعتماد کردن مبتنی بر برآوردی است که ما از قابلیت دیگران داریم و در این حالت ممکن است قابلیت اعتماد بازتابی از دیگران باشد که به عنوان عاملی ذهنی در برآوردن اعتماد مطرح شود. این نشانه اعتماد یک ماهیت معرفت‌شناختی دارد؛ در این موارد اطلاعات معینی از اعتماد شوندگان در دست اعتماد کنندگان وجود دارد که ممکن است درست یا غلط، راست یا دروغ باشد. بنابراین احتمال اعتماد بجا و مناسب بستگی به میزان و تنوع اطلاعات درستی دارد که از دیگران به دست می‌آید. بدون چنین برداشتی اعتماد کورکورانه است و خطر از دست دادن اعتماد بالاست (کاوسی، ۱۳۸۵).

ارزیابی سطح اعتماد اجتماعی در میان دانشجویان مشغول به تحصیل.....۱۰۷

به طور مشابهی از لحاظ بعد فرهنگی نیز مبنای اعتماد شجره شناختی است. هر چند که در سطوح متفاوتی به اعتماد یا بی اعتمادی که به وسیله قواعد فرهنگی احاطه شده است تشویق می شویم. ما ممکن است به فشارهای اجبار آور فرهنگ کردن نهاده و از درخواست های فرهنگی در مورد اعتماد یا بی اعتمادی اطاعت کنیم بدون اینکه بر آوردی از قابلیت اعتماد دیگران داشته باشیم، یا از تمایلات اعتماد آمیز خود حرفی در میان باشد. فرهنگ اعتماد ممکن است فشار کافی برای اعتماد به دیگران به بار آورد در حالی که فرهنگ بی اعتمادی ممکن است رفتار بی اعتمادی را سبب شود. اما فرهنگ خدادادی نیست بلکه ته نشست هایی از تجربه جمعی از لحاظ تاریخی انباشت شده یک جامعه، اجتماع یا گروه اجتماعی خاصی می باشد؛ پس در این مورد نشانه های اعتماد ویژگی شجره ای دارند، اما بیشتر جمعی و تاریخی اند تا اینکه بیوگرافیک باشند (قانعی راد و حسینی، ۱۳۸۴).

کارکردهای اعتماد

کارکرد هایی که اعتماد می تواند برای طرفین روابط داشته باشد می تواند در عبارات زیر خلاصه شود:

- الف) اعتماد به دیگران باعث می شود شخص کنشگر کنش های مثبتی با دیگران برقرار کند.
 - ب) اعتماد عاملیت انسانی را آزاد کرده و به تحرك در کارهای جمعی تشویق می کند.
 - ج) اعتماد فعالیت های داوطلبانه، نوآورانه، پویا و خلاقانه را بر می انگیزاند.
 - د) تردید و شك در مورد مخاطرات کنش با دیگران، با اعتماد کردن به حداقل می رسد.
 - ه) اعتماد سبب به وجود آمدن کنش های جدید تری شده و به افزایش تصاعدی اعتماد منجر می شود.
 - و) وجود اعتماد بین کنشگران سبب می شود تا کنشگران نسبت به هم گشاده رو شوند و با صمیم قلب تعامل برقرار کنند و آمادگی تعامل با دیگر افراد را نیز پیدا کنند.
 - ز) با اعتماد روابط جدیدی برقرار می شود که قبلا وجود نداشته اند.
 - ح) افراد مورد اعتماد از اضطراب و تردید مراقبت دیگران رها می شوند.
 - ط) اعتماد متقابل به دیگران نیز به دست می آید.
- بر عکس در مورد کارکردهای عدم اعتماد نیز می توان به نتایج زیر اشاره کرد:

الف) تمایل به بدگمانی در مورد ایجاد تعاملات جدید و در نتیجه از دست دادن فرصت ها و امکانات بی شماری که در صورت اعتماد به دست می آید.

ب) بررسی تمام حرکات افراد توسط دیگران و ایجاد لاک دفاعی در برابر آنها و پیروی از شیوه های قبلی و منع هر گونه نوآوری

ج) پایین آمدن کارهای داوطلبانه و مشارکت اندک فعالان افراد و محدود شدن آزادی عمل آنها

د) انتظار بی اعتمادی متقابل از دیگران داشتن که این انتظار خود مضرات ویژه ای دارد.

ه) رفتارهای مثبت دیگران نیز با تردید نگریسته می شود.

در مورد کارکردهای اعتماد برای اعتماد شونده نیز می توان به موارد زیر اشاره کرد :

۱- با ایجاد اعتماد به افراد آنها از انقطاع موقتی فشارها و اجبارهای اجتماعی و سکون رهایی می یابند، چنین افرادی نقش ها، سازماندهی ها و نهادهایی از اعتبار به دست می آورند که موقتا آنها را از کنترل و نظارت باز می رهند که این امر خود باعث راحتی در تعاملات می شود.

۲- امکانات و فرصت هایی برای فرد اعتماد شونده به وجود می آید که در غیر این صورت به عقلش هم نمی رسید.

۳- اعتماد دیگران خاص به فردی باعث اعتماد دیگران عام نیز به آن می شود (اعتماد مضاعف) کارکردهای اعتماد برای اجتماعات گسترده تر که شامل گروه ها، انجمن ها، سازمان ها می شوند به موارد زیر تاکید شده است :

الف) مردم آویزی، مشارکت با دیگران در اشکال مختلف انجمنی مورد تشویق قرار گرفته و در نتیجه شبکه حلقه های بین فردی غنی تر شده و حوزه های تعاملی گسترده تر می شود و صمیمیت بیشتری برای برخورد ما بین افراد به دست می آید به عبارت دیگر اعتماد، چیزی را که دورکیم «تراکم اخلاقی» نامیده و نویسندگان معاصر سرمایه اجتماعی، مردم آویزی داوطلبانه و مشارکت مدنی می نامند فراهم می کند.

ب) اعتماد به ارتباطات سرعت می بخشد و علایم انکار تکثرگرایی را از بین می برد که مانع کار جمعی می باشند.

ج) اعتماد ظرفیت تحمل و پذیرش غریبه ها و شناخت مشروعیت تفاوت های فرهنگی سیاسی را افزایش می دهد. زیرا فرصت ادراک و دریافت این تفاوت ها را به روشی غیر تهدید آمیز فراهم

ارزیابی سطح اعتماد اجتماعی در میان دانشجویان مشغول به تحصیل.....۱۰۹

می کند، به این ترتیب که بیانات دشمنی آمیز بین گروه ها و بیگانه ستیزی را سرکوب و بحث استدلال را به صورت مدنی نهادینه می کند.

د) فرهنگ اعتماد، پیوستگی فرد به اجتماع را قوی تر می کند (خانواده، ملت، کلیسا)، و به پیدایی احساس هویت کمک کرده و سبب انسجام گروهی می شود. که منجر به همکاری کمک متقابل و حتی آمادگی فدا شدن به نفع دیگران می شود.

ه) زمانی که فرهنگ اعتماد وجود دارد هزینه های مبادلاتی به صورت معنی دار پایین آمده و شانس همکاری افزایش می یابد به طور خلاصه زمانی که اعتماد موجود است امکان افزایش ظرفیت های تجربه ای و کاری بالا می رود (prusak & Cohen, 2001).

کارکردهای عدم اعتماد برای اجتماع گسترده تر به شرح زیر می باشد:

الف) بی اعتمادی سرمایه اجتماعی را از بین برده و به تجزیه و شکست اتحادها و کاهش شبکه ارتباطی افراد منجر می شود.

ب) کانال های ارتباطی بسته شده و به انزوا و دوری اعضای جامعه از همدیگر منجر می شود و تکثر گرایی انکار و نادیده گرفته می شود.

ج) نگرش های دفاعی را برانگیخته، کلیشه های قالبی دشمنی را به وجود می آورد، به شایعات دامن زدن و پیش فرض های غلط مثلا بیگانه گرایی را افزایش می دهد.

د) فرد را بیگانه ساخته و به جستجوی جایگزین های اغلب نادرست (از قبل گروه های گانگستر، مافیا، و خرده فرهنگ های منحرف) هدایت می کند.

ه) از طریق یک سری اثرات هاله ای، فرهنگ منظره ای از بی اعتمادی و تمایل به گسترش ارتباطات بیگانه از هم در بین افراد را افزایش می دهد که در هر دو حالت هزینه ای مبادلاتی را در ارتباط با ضرورت آگاهی مداوم به صورت معنی داری بالا آورده و شانس های همکاری را از بین می برد (آزاد ارمکی و کمالی، ۱۳۸۳).

طرفین تعامل با دیدن افراد اعتماد کننده ممکن است با تصدیق اعتماد پیش بینی شده، و برگرداندن کالاهای امانتی و یا پاسخ متقابل دادن به اعتماد انجام شده پاسخ دهند. برای کسانی که اعتماد می کنند برآورده شدن اعتماد آنها، به آنها اجازه می دهد که از منافع اعتماد خود بهره ببرند، اگر انتظارات آنها درست برآورده شده باشد کارآیی کنش ها اثبات می شود (مثلا اگر من به دولت به این انتظار رای دهم که میزان مالیات ها را پایین بیاورد و مالیات کاهش پیدا کند من به چیزی که

می خواسته ام رسیده ام)، و یا اگر کالاهای به امانت سپرده شده محافظت شده و سالم برگردانده شوند من به نتیجه حاصله رسیده ام. مثلاً اگر بانک پول پس انداز شده را عاقلانه سرمایه گذاری کند و سود آن را به من بدهد من صریحاً بیشتر از نگهداری پولم در خانه سود می برم اگر اعتماد واگذار شده به من در جهت تولید اعتماد متقابل سوق پیدا کرد و در واقع متقابلاً برآورده شد من از قابل اعتماد بودن و از همه چیزهایی که در پس آن است سود می برم، در همه این موارد می توان به دونوع پاداش خارجی اشاره کرد: اول اینکه فرد اعتماد کننده رضایت روحی از اعتماد خوب، که در جایش به دست می آورد که موجب بالا رفتن عزت نفس او می شود و باعث تمایل به اعتماد کردن بیشتر او در آینده می شود. دوم اینکه فرد کنشگر به توسعه دادن اعتماد خود به نشانه های اعتماد(اشخاص، نهادها، شرکت ها و تولیدات) می پردازد که درستکاری و قابلیت اعتماد آنان محک زده شده است و بنابراین ممکن است در آینده دوباره به آنها اعتماد شود(کلمن، ۱۳۷۷).

اهداف پژوهش

اهداف تحقیق به شرح زیر می باشد:

- ۱- تعیین میزان اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران..
- ۲- تعیین تفاوت سطح اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.
- ۳- شناخت رابطه عوامل زمینه ای (مانند سن، جنس، تحصیلات و ...) با میزان اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران..

فرضیه های پژوهش

با توجه به اهداف پژوهش، تحقیق ذیل در صدد آزمون فرضیه های زیر می باشد:

فرضیه های فرعی

- ۱) صراحت که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.
- ۲) حسن ظن که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

ارزیابی سطح اعتماد اجتماعی در میان دانشجویان مشغول به تحصیل..... ۱۱۱

- ۳) دگرخواهی که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.
- ۴) صداقت که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.
- ۵) روابط چهره به چهره که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.
- ۶) دموکراتیک بودن که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.
- ۷) شفافیت در عملکرد که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.
- ۸) پاسخگویی و مسؤلیت که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.
- ۹) همکاری که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.
- ۱۰) سهم شدن که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش از نوع همبستگی می باشد.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۱۳۸۸ می باشند. و نمونه آماری از میان این دانشجویان انتخاب شده است. که مطابق ضوابط نمونه گیری بر اساس جدول مورگان حداقل ۲۶۴ نفر می باشد که جهت افزایش سطح اطمینان نمونه مورد تحقیق به ۳۷۱ نفر ارتقاء یافت.

ابزار اندازه گیری

در این پژوهش جهت تعیین سطح اعتماد اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات از پرسشنامه محقق ساخته ۳۰ گویه ای استفاده شد.

یافته های تحقیق

از مجموع ۳۷۱ نفر دانشجوی مورد پژوهش، ۴۷.۲ درصد مرد و ۵۲.۸ درصد دانشجوی زن بوده اند. از مجموع ۳۷۱ نفر دانشجوی مورد پژوهش، ۷۱.۲ درصد در گروه سنی ۱۸-۲۰ سال، ۲۴.۸ درصد ۳۱-۴۰ سال، ۳.۵ درصد ۴۱-۵۰ سال و ۰.۵ درصد در گروه سنی بالای ۵۱ سال بوده اند. همانگونه که از جدول بالا مشاهده می شود از مجموع ۳۷۱ نفر دانشجوی مورد پژوهش، ۲۸.۸ درصد مقطع لیسانس، ۵۵.۳ درصد فوق لیسانس و ۱۴.۶ درصد در مقطع دکتری مشغول به تحصیل بوده اند.

آزمون فرضیات تحقیق:

۱) سهم شدن که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
فرض ۱	371	13.2965	3.16629	.16439		
Test Value = 9						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	99% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرض ۱	26.137	370	.030	4.29650	3.8709	4.7221

با توجه به t محاسبه شده و سطح معنی داری بدست آمده سهم شدن که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد ضعیف قرار دارد.

۲) همکاری که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
فرض ۲	371	12.1833	3.88258	.20157		
Test Value = 9						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	99% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرض ۲	15.792	370	.020	3.18329	2.6614	3.7052

ارزیابی سطح اعتماد اجتماعی در میان دانشجویان مشغول به تحصیل..... ۱۱۳

با توجه به t محاسبه شده و سطح معنی داری بدست آمده همکاری که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد ضعیفی قرار دارد.

۳) حسن ظن که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
فرض ۳	371	11.6550	4.45149	.23111		
Test Value = 9						
					99% Confidence Interval of the Difference	
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
فرض ۳	11.488	370	.030	2.65499	2.0566	3.2534

با توجه به t محاسبه شده و سطح معنی داری بدست آمده همکاری که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد ضعیفی قرار دارد.

۴) صداقت که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
فرض ۴	371	6.2911	1.58418	.08225		
Test Value = 9						
					99% Confidence Interval of the Difference	
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
فرض ۴	-32.936	370	.000	-2.70889	-2.9218	-2.4959

با توجه به t محاسبه شده و سطح معنی داری بدست آمده صداقت که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

۵) روابط چهره به چهره که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
فرضه	371	5.7466	1.61595	.08390		
Test Value = 9						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	99% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرضه	-38.779	370	.000	-3.25337	-3.4706	-3.0361

با توجه به t محاسبه شده و سطح معنی داری بدست آمده روابط چهره به چهره که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

۶) دموکراتیک بودن که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
فرض ۶	371	5.4906	1.91489	.09942		
Test Value = 9						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	99% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرض ۶	-35.300	370	.000	-3.50943	-3.7668	-3.2520

با توجه به t محاسبه شده و سطح معنی داری بدست آمده دموکراتیک بودن که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

۷) شفافیت در عملکرد که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
فرض ۷	371	5.7520	1.33273	.06919		
Test Value = 9						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	99% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرض ۷	-46.941	370	.000	-3.24798	-3.4271	-3.0688

با توجه به t محاسبه شده و سطح معنی داری بدست آمده شفافیت در عملکرد که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

ارزیابی سطح اعتماد اجتماعی در میان دانشجویان مشغول به تحصیل..... ۱۱۵

۸) پاسخگویی و مسؤلیت که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
فرض ۸	371	6.3962	1.83712	.09538		
Test Value = 9						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	99% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرض ۸	-27.299	370	.000	-2.60377	-2.8507	-2.3568

با توجه به t محاسبه شده و سطح معنی داری بدست آمده پاسخگویی و مسؤلیت که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

۹) صراحت که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
فرض ۹	371	5.9865	1.85336	.09622		
Test Value = 9						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	99% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرض ۹	-31.318	370	.000	-3.01348	-3.2626	-2.7643

با توجه به t محاسبه شده و سطح معنی داری بدست آمده صراحت که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

۱۰) دگرخواهی که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

One-Sample Statistics						
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
فرض ۱۰	371	6.3962	1.83712	.09538		
Test Value = 9						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	99% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
فرض ۱۰	-27.299	370	.000	-2.60377	-2.8507	-2.3568

۱۶ پژوهش نامه علوم اجتماعی ، سال سوم، شماره دوم، تابستان ۱۳۸۸

با توجه به محاسبه شده و سطح معنی داری بدست آمده دگرخواهی که از مولفه های اصلی اعتماد اجتماعی می باشد در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در حد مطلوبی قرار دارد.

آزمون فریدمن:

همچنین بر اساس یافته های تحقیق میانگین رتبه هر یک از مؤلفه ها در میان دانشجویان تفاوت معنی داری وجود دارد به طوریکه رتبه مؤلفه ها به ترتیب عبارتند از:

رتبه	مؤلفه پژوهش
1	شفافیت در عملکرد
2	پاسخگویی و مسؤلیت
3	دگر خواهی
4	صداقت
5	روابط چهره به چهره
6	دموکراتیک بودن
7	صراحت
8	سهیم شدن
9	حسن ظن
10	همکاری

آزمون فریدمن

بر اساس نتایج حاصل از آزمون فریدمن مؤلفه های شفافیت در عملکرد، پاسخگویی و مسؤلیت و دگر خواهی به ترتیب در رتبه های اول تا سوم اهمیت در میان دانشجویان مورد پژوهش قرار داشته است.

نتیجه گیری

در تهیه و ارائه فرضیات با توجه به نظریات مطرح شده مرتبط با فرضیه ها پس از شاخص سازی و گویه پردازی و تکمیل پرسشنامه نتایج حاصله از آزمون فرض ها را با نظریات مطرح شده تطبیق داده که بصورت خلاصه در جدول زیر بیان می شود.

پیشنهادها

با توجه به اهمیت اعتماد اجتماعی در جامعه شایسته است در جستجوی راه هایی بود که موجبات افزایش آن فراهم آید.

یکی از عوامل اصلی ایجاد اعتماد اجتماعی در میان افراد روابط چهره به چهره است، که هسته اساسی گروه اجتماعی را تشکیل می دهد، بر این اساس بهتر است در جستجوی شرایطی بود که امکان رشد گروه های داوطلبانه فراهم آید، تا تعاملات عاطفی تنها به خانواده و خویشاوندان محدود نگردد.

تفاوت اعتماد به نزدیکان و سایر افراد جامعه نشان می دهد که تعاملات صمیمی تنها به گروه های اولیه محدود شده و به متن جامعه گسترش نیافته است که این امر خلاء میان دو حوزه مذکور را سبب شده است. ضرورت همکاری و مشارکت شهروندان در سطح ملی برای رسیدن به توسعه و پیشرفت نیاز به گروه های واسط یا جامعه مدنی (احزاب، اصناف، اتحادیه ها، انجمن های داوطلبانه، و...) را ایجاب می کند.

کارکرد عمده اعتماد در گروه های واسط این است که تعاملات صمیمی، همکاری، سرعت ارتباطات و سرمایه اجتماعی افراد را در شبکه های مختلف اجتماعی گسترش می دهد.

چنانکه این امر صورت گیرد افراد در جامعه همان احساسی را خواهند داشت که در خانواده دارند، به طوریکه ترس ها و نگرانی ها کاهش یافته و افراد در کنار سایر شهروندان احساس امنیت می کنند، احساس مسئولیت و تعهد در ابعاد مختلف تقویت می شود و... که کلیه عوامل فوق می تواند اعتماد اجتماعی را تقویت کند.

به نظر می رسد زمینه هایی که شبکه ارتباطی بین مردم (سرمایه اجتماعی و اعتماد اجتماعی) را گسترده می سازد، باید افزایش یابد و بدین ترتیب بده بستان های عاطفی میان افراد و سایر اعضای جامعه صورت گیرد. اعتماد اجتماعی موجب می شود که اعضای جامعه به هم اعتماد کنند و با تشکیل گروه ها و نهادهای مدنی با یکدیگر همکاری کنند، این چیزی است که جامعه ما بدان نیاز دارد. با توجه به تغییراتی که در چند دهه اخیر صورت گرفته است (افزایش جمعیت، رشد شهرها،

تحولات اقتصادی و اجتماعی، و...) دیگر نمی توان اعتماد را تنها به خانواده و خویشاوندان محدود کرد، جامعه ما نیازمند اعتماد اجتماعی در سطح ملی است.

یکی از عوامل تاثیر گذار بر روی اعتماد اجتماعی، احساس تعلق جمعی است، بنابراین بهتر است به مراسم و گردهمایی ها و حضور افراد در کنار هم و تعامل با یکدیگر بهاء داده شود چرا که عوامل مذکور در تقویت احساس تعلق جمعی بسیار موثرند.

برای ایجاد اعتماد اجتماعی، پیشنهاد می شود شرایطی فراهم آید که افراد در کنار هم احساس امنیت کنند، برای این منظور شایسته است از یک سو تضادها (تضادهای توزیعی و تضادهای ارزشی و...) کاهش یابند، و از طرف دیگر نظم و ثبات در روابط اجتماعی حاکم شود. و مدارس و دانشگاه های ما علاوه بر رشد شناختی و ابزاری به تقویت عواطف نیز پردازند.

بهبتر است در الگوهای جامعه پذیری ما تجدید نظر شود و با عصر کنونی منطبق گردد، و در نهایت اینکه باید از یک جا شروع کنیم، و آن نقطه اعتماد به افراد است هر چند که ممکن است در ابتدا هزینه هایی را در بر داشته باشد. و به طرح های تحقیقی کلان در زمینه اعتماد و سرمایه اجتماعی اولویت داده شود.

ایجاد و توسعه اعتماد نیازمند وجود تمایلات مشارکتی در افراد است. وجود سرمایه های اجتماعی در افراد یا وجود کمیتی از کنش های متقابل در شبکه روابط افراد و نیز کیفیاتی نظیر هنجار عمل متقابل و اعتماد، آنان را به انجام دادن امور داوطلبانه و فعالیت های گروهی و مشارکت در سازمان ها تشویق می کند. در واقع خروج افراد از حوزه خصوصی خود، گذر از برخی منافع شخصی و اقدام به کنش مشارکتی در سطحی فراتر از شبکه شخصی، نیازمند وجود سرمایه اجتماعی است. بنابراین به توجه به نظریه های جامعه شناختی مطرح شده و نیز یافته های تجربی تحقیق می توان گفت تشکیل گروهها در دانشگاهها نمود جنبش های اجتماعی جدید محسوب می شوند.

منابع

آزاد ارمکی، تقی؛ و کمالی، افسانه (۱۳۸۳). اعتماد، اجتماع و جنسیت. **مجله جامعه شناسی ایران**. دوره پنجم، شماره ۲، تابستان.

اسلوین، جیمز (۱۳۸۰). **اینترنت و جامعه**. ترجمه عباس گیلوردی و رادباوه. تهران: نشر کتابدار،

امیر کافی، مهدی (۱۳۸۰). اعتماد اجتماعی و عوامل موثر بر آن. **نمایه پژوهش** شماره ۱۸.

قانعی راد، محمد امین؛ و حسینی، فریده (۱۳۸۴). ارزش ها، شبکه روابط و مشارکت در سازمان های غیردولتی. **مجله جامعه شناسی ایران**. دوره ششم، شماره ۳، پاییز.

عباس زاده، محمد (۱۳۸۴). "بررسی عوامل موثر بر شکل گیری اعتماد اجتماعی در بین دانشجویان کارشناسی، ارشد و دکتری دانشگاه تبریز". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز.

کاوسی، اسماعیل (۱۳۸۵). "طراحی و ارایه الگوی اندازه گیری سرمایه اجتماعی". پایان نامه دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

کلمن، جیمز (۱۳۷۷) **نظریه های بنیادی جامعه شناختی**. ترجمه فرهنگ ارشد. تهران.

Adler, Paul S. & Seok-woo kwon (2002). "Social Capital: Prospects for a new Concept". **Academy of management Review**; Vol. 27.No1; pp: 17-40.

Cohen, D. and Prusak, L (2001). In good company: how social capital make organizations work .

Putnam, R.D. (2000). "Bowling alone: the collapse and revival of American community". **Simmon & Schuster**.

prusak .L & D .cohen (2001). in Good company How social capital makes organization work. Harward Business school press.

Archive of SID